

25 ÉVES A BÁTAI TÁJHÁZ

Báta lakói mindig híven ápolták hagyományaikat, néptánc-csoportjai szinte az egész országot bejárták népszerűsítve a bátai dalokat, táncokat, népviseletet. Dér Józsefné Stigler Treszka a Népművészet Mestere élesztette újjá - a Sárközben csak a bátai katolikusok körében szokásos - viaszos tojásírást valamint az általa összegyűjtött szőttes minták jelentősen gyarapították a sárközi mintakincset. A tárgyi anyag összegyűjtése és bemutatása azonban sokáig váratott magára. A község vezetése az 1980-as évek végén felismerve a település hagyományainak, sajátos népi kultúrája megőrzésének fontosságát az Általános Művelődési Központon belül megalapította a Tájházat. Létrehozásának szorgalmazója *Kiss G. Lászlóné B.Tóth Erzsébet* volt, aki az iskola helytörténeti szakkörös tanulói valamint a nyugdíjas klub bevonásával kezdte el a gyűjtő munkát. A megnyitó ünnepség a *X. Duna menti Folklor Fesztivál és a XIII. Sárközi Lakodalom rendezvényei* keretében 1990. július 8-án volt.

Az összegyűjtött anyagot először a jelenlegi Halászház épületében állították ki, melynek az utcára néző helyisége szobaként volt berendezve. A kisebb tárgyak a másik helyiségben, a munkaeszközök egy nyitott színben nyertek elhelyezést. A kiállításban vegyesen voltak a halászházhoz és a paraszti gazdálkodáshoz szükséges munkaeszközök. A tájház megnyitásakor a gyűjtemény 511 tárgyból állt. A helytörténeti szakkör vezetője 1990 novemberében véglegesen nyugdíjba vonult. *Azóta Balogh Imréné Jánosi Erzsébet* viseli a gondját a közgyűjteménynek.

Az épület felújítása 1991-92-ben folytatódott. A lakóház egy szobával bővült, amelyben eredeti technikával elkészült a búbos kemence. A lakóháztól külön álló kis konyha helyreállítására 1994-ben került sor. 1997-ben a régi istálló helyére egy kamra épült a halászati eszközöknek. Az önkormányzat jelentős anyagi és munkaerő ráfordítása ellenére sem sikerült elérni, hogy az immár 900-ra gyarapodott gyűjteménynek megfelelő környezete legyen. Az eredeti állapot helyreállítása részben sikerült csak. Sem raktárhelyiség, sem vizesblokk nem volt.

A kilencvenes évek végére az egyre gyarapodó gyűjtemény új helyet követelt magának, megfogalmazódott a gondolat, hogy a halászból illetve a paraszti gazdálkodásból élők életmódját külön-külön, megfelelő környezetben kellene bemutatni, valamint a gazdag hagyománykincs tovább adására is lehetőséget kellene teremteni. Az önkormányzat 2001-ben vásárolta meg Sümegi Istvántól a

településre jellemző építészeti értékeket őrző, lakóházat és a hozzá tartozó portát, melyen a paraszti gazdálkodáshoz tartozó gazdasági épületek is hiánytalanul megvoltak. Ez az épületegyüttes tűnt a legalkalmasabbnak a Duna szabályozása után meggazdagodott paraszt lakosság életmódjának, gazdálkodásának, népi kultúrájának a bemutatására.

Az FVM Dél-Dunántúli Területi Főépítészeti Iroda jóváhagyásával készült rekonstrukciós terv alapján állították helyre eredeti formájában az épületegyüttest. Az önkormányzat részben saját erőből részben a Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium vidékfejlesztési céltámogatási pályázatán nyert támogatásból első ütemben a lakóház rekonstrukcióját végezte el 2002-ben. Majd a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal, mint a SAPARD Hivatal jogutódja által kiírt Falufejlesztés és -felújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének védelme és megőrzése elnevezéssel kiírt pályázat támogatásával 2005-ben felújították a gazdasági épületek. Kialakítottak egy kézműves műhelyt is, amely helyet ad az állandó hímes tojás kiállításnak valamint az időszakos kiállításoknak is. Ugyanebből a pályázati támogatásból vásároltak még egy mobil szabadtéri színpadot is.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által 2006-ban meghirdetett *Tengertánc* pályázaton eszközfejlesztésére nyert támogatásból sikerült a műhelyt berendezni és korszerű eszközökkel felszerelni.

A Nemzeti Kulturális Alap múzeumi szakmai kollégiuma támogatásával a tárgyak egy részének az állományvédelme valósult meg 2008-ban.

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium által a *Reneszánsz év 2008* keretében a *Tájházak a közösségért* címmel kiírt pályázaton a tájház szakmai fejlesztésére nyújtott támogatásból készült el a tájház honlap és egy többnyelvű kiadvány. A tájház világításkorszerűsítés, tetőtér beépítés raktár- és kiállítás céljára a *Vendégváró tájházak* pályázat keretében, az Oktatási és Kulturális Minisztérium támogatásával valósult meg 2009-ben. Ugyancsak az Oktatási és Kulturális Minisztérium és a Hagyományok Háza nyújtott támogatást „*A népművészeti, a hagyományos népi kézműves tevékenységeket örökítő tájházi műhely infrastrukturális és eszközfejlesztése*” célra, amelyből elkészült egy korszerű vizesblokk a Halászházban.

Az önkormányzat jelentős anyagi ráfordítással 2012-ben a Halászház külső meszelését, majd 2013-ban a tájház homlokzat felújítását végezte el valamint esőcsatornát és villámhárítót szereltetett fel az épületre.

A Bátai Tájház beépített összes alapterülete: 479 m², ebből hasznos alapterület 421 m², összes helyiség száma: 19 db. Ebből: kiállító helyiség (a kiállítás és annak előtere, folyosója) 14 db, alapterülete: 364 m²; gyermek-foglalkoztató, műhely: 1 db, 34 m²; raktár 2 db 24 m²; mellékhelyiség 2 db. A tájház tárgyállománya: leltározott tárgyak száma 1960 db, egyedi leltározatlan tárgy 159 db, összesen: 2119 db.

A tájház először 1994-ben, majd az áthelyezését követően 2004. május 5-én kapott végleges múzeumi működési engedélyt, melynek megújítására 2012-ben került sor a fenntartó megváltozása miatt. Ekkortól viseli a Bátai Tájház elnevezést is. Az egyes ingatlanok műemlékké nyilvánításáról, valamint műemléki jelentőségű területté nyilvánításáról, illetve műemléki védettségének megszüntetéséről szóló 53/2011. (VIII. 25.) NEFMI rendelet műemlékké nyilvánította a tájházat. A védetté nyilvánítás céljából az 1887-ben épült népi lakóépület és melléképületei (magtár, pajta, istálló, prэшház, kocsiszín és góré) építészeti értékeinek, valamint a bennük megőrzött eredeti berendezések megőrzését jelölte meg.

A műemléki védettség és a múzeumi működési engedély kritériumainak való megfelelés alapján a Magyarországi Tájház Hálózat tagjaként a világörökségi várományosi javaslatba bekerült a Bátai Tájház is.

A Bátai Tájházban, 2002-ben nyílt meg a módos paraszt család életmódját bemutató állandó kiállítás, három évvel később pedig az állandó hímes tojás kiállítás. A kiállítások felújítására 2010-ben került sor. A 2010. július 31. - 2011. március 31. között megnyíló, országos és regionális érdeklődést kiváltó kiállítások, továbbá a hozzájuk kapcsolódó kiadványok és múzeumpedagógiai programok megvalósítását és koordinálását végző Szabadtéri Néprajzi Múzeum „*A paraszti polgárosodás tárgyi világa és a nemzeti jelképek*” című témák, különböző tájházi helyszíneken történő megvalósítására, illetve egy vándorkiállítás elkészítésére a tájházak sorából partnerének választotta a Bátai Tájházat is.

A paraszti polgárosodás tárgyi világa. A táj átalakulása és a gazdálkodás változásai a 19. században végbement vízszabályozást követően Bátán kiállítást Balogh Imréné és Jánosi Jánosné rendezte be. A sárközi hímes tojás bölcsője Bába című kiállítás készítője Dr. Lehel Péterné a népművészet ifjú mestere. A régi tájház épülete 2004-től a Duna szabályozása előtti időben az egyik megélhetési forrást biztosító halászat eszközeit, a halászó ember életmódját bemutató állandó kiállítás helyszíne lett. A Halászház állandó kiállítása: *Ősi mesterség a halászat Bátán,*

Balogh Imre és Németh József együttműködésének az eredménye.

A Halászház beépített összes alapterülete: 160 m², ebből hasznos alapterület: 152 m². Az összes helyiség száma: 8 db, ebből kiállító helyiségek (a kiállítás és annak előtere, folyosója) száma: 7 db, alapterülete 152 m², raktár 1 db 6 m², mellékhelyiség: 1 db.

A Tájház alapító tagja a 2002-ben megalakult Magyarországi Tájházak Szövetségének.

Az önkormányzat 2003-ban hozta létre a Tájházáért és Népi kultúráért Közalapítványt a tájházi rendezvények szervezésére, a munka segítésére.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által meghirdetett „*Múzeum pártoló önkormányzat – 2003*” pályázaton II. díjjal ismerték el az önkormányzat tevékenységét.

A Bátai Tájház 2005-ben a Magyarországi Tájházak Szövetsége pályázatán elnyerte az „*Év tájháza 2005*” címet. Az „*Év Múzeuma 2007*” pályázaton a helyi közösség kulturális öröksége megőrzésével és bemutatásával elnyerte az Oktatási és Kulturális Minisztérium Múzeumi Osztálya különdíját. A Pulszky Társaság – Magyar Múzeumi Egyesület, a Nemzeti Kulturális Alap, az ICOM Magyar Nemzeti Bizottsága által meghirdetett „*Év Múzeuma 2010*” pályázaton a Bátai Tájház második alkalommal részesült díjazásban. A néphagyományok átörökítéséért, megismertetéséért, népszerűsítéséért végzett kiemelkedő szakmai tevékenység, a helyi közösség életében betöltött szerep elismeréseként elnyerte a Magyar Nemzeti Múzeum különdíját.

A megvalósult fejlesztések eredményeként a tájház az állandó és időszakos néprajzi kiállítás bemutatása mellett alkalmassá vált a helyi és tájegységi néphagyományok, hagyományos kismesterségek, tárgyalkotó népművészeti tevékenységek gyakorlására és bemutatására. A Bátai Tájháznak a tárgyak bemutatása mellett fő célkitűzése a népi kultúra megismertetése, megszerettetése és átörökítése a jövő nemzedékre. Az erre szolgáló programok nem valósulhattak volna meg, és nem teltek volna meg élettél a kézműves szakkörből 2008-ban hivatalosan is Kézműves Egyesületté alakult lelkes csapat nélkül, akik évek óta önkéntes munkájukkal, és hagyományőrző tevékenységükkel színesítették a rendezvényeket a kézműves foglalkozásokkal.

Nagyon sok embernek köszönhető, hogy ma két tájházban mutathatjuk be múltunk emlékeit. Az önkormányzat mindenkori vezetőinek és a képviselőknek a

támogatása, az Általános Művelődési Központ, az óvoda és iskola dolgozói, a Tájházaért és Népi Kultúráért Közalapítvány közreműködése, a Kézműves Egyesület tagjai, az önkormányzati dolgozók: karbantartók és közmunkások munkája tette lehetővé, hogy mindez megvalósulhatott.

Köszönetet illeti azt a több mint száz adományozót, akik a gyűjtemény gyarapításához hozzájárultak valamint azokat az önkéntes segítőket, akik az építkezések során, a tárgyak rendbetételében, a takarításban, a leltározásban segítséget nyújtottak és nyújtanak.